

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
БИЛИМ БЕРҮҮ ЖАНА ИЛИМ МИНИСТРЛИГИ**

**И.АРАБАЕВ атындагы
КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК УНИВЕРСИТЕТИ**

**Ж.БАЛАСАГЫН атындагы
КЫРГЫЗ УЛУТТУК УНИВЕРСИТЕТИ
КЫРГЫЗ БИЛИМ БЕРҮҮ АКАДЕМИЯСЫ**

Д.13.20.623 диссертациялык кеңеш

*Кол жазма укугунда
УДК 37;378;378.937;398*

Нажимидинова Асылкан Элчиевна

**ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде балдар фольклору
аркылуу студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн
калыптандыруунун илимий-методикалык негиздери**

13.00.02- окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы
(кыргыз адабияты)

Педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип
алуу үчүн жазылган диссертациянын

АВТОРЕФЕРАТЫ

Бишкек - 2021

Диссертациялык иш Баткен мамлекеттик университетинин педагогикалык билим берүү кафедрасында аткарылды.

Илимий жетекчи:

Рысбаев Сулайман Казыбаевич

педагогика илимдеринин доктору, профессор, Кыргыз билим берүү академиясынын көп тилдүү билим берүү жана адабият лабораториясынын башкы илимий кызматкери.

Расмий оппоненттер:

Акматов Кыялбек Камутович

педагогика илимдеринин доктору, профессордун м.а., Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигине караштуу “Республикалык илимий-практикалык “Окуу китеби” борборунун директору.

Абдырасулова Элмира Кыдырмаевна педагогика илимдеринин кандидаты, доцент, Иса Ахунбаев атындагы Кыргыз мамлекеттик медициналык академиясынын кыргыз тили кафедрасынан башчысы.

Жетектөөчү мекеме:

Б.Осмонов атындагы Жалал-Абад мамлекеттик университетинин башталгыч билим берүүнүн теориясы жана методикасы, педагогика жана психология кафедралары. Дареги: 715600, Жалал-Абад ш., Эркиндик, 57

Диссертациялык иш **30-июнунда 2021-ж. саат 15:30дө** И.Арабаев атындагы КМУ, Ж. Баласагын атындагы КУУ жана КББАнын педагогикалык илимдердин доктору (кандидаты) жана психология илимдеринин кандидаты илимий даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертацияларды коргоо боюнча түзүлгөн Д.13.20.623 диссертациялык кеңештин жыйынында корголот. Дареги: 720023, Бишкек ш., 10-кичирайон, Т.Саманчин көчөсү, 10-а.

Диссертацияны коргоонун жүрүшүн онлайн трансляциянын идентификациялык коду <https://vc.vak.kg/b/d13-tw1-1v3-x7g>

Диссертация менен Д.13.20.623 диссертациялык кеңеши түзүлгөн И.Арабаев атындагы КМУнун (дареги Бишкек ш., Раззаков көчөсү, 51), Ж. Баласагын атындагы КУУнун (Бишкек ш., Фрунзе көчөсү, 547), КББАнын (Бишкек ш., Эркиндик бульвары, 25) китепканаларынан жана <http://arabaev.kg/do.kg> сайтынан таанышууга болот.

Автореферат **2021-жылдын 28-майында** таркатылды.

Диссертациялык кеңештин окумуштуу катчысы, педагогика илимдеринин кандидаты, доцент

Омурбаева Д.К.

ИЗИЛДӨӨНҮН ЖАЛПЫ МҮНӨЗДӨМӨСҮ

Изилдөөнүн актуалдуулугу. Азыркы ааламдашуу жана технологиялашуу доорунда билим берүү процессине кыргыз элинин улуттук мурастарын, рухий-адептик баалуулуктарын киргизүү жана аларды өсүп келе жаткан муунга жеткирүү милдеттери алдыга коюлду. Кийинки жаштардын массалык маданияттын агымына өзгөчө тартылышы, туш тараптан кысып келе жаткан, элибиздин менталитетине ылайык келбеген көз караштар болочок муундун көзүн тумандатып, көкүрөгүн сокур кылууну көксөөдө. Билим берүү тармагынын эң башкы милдеттеринин бири – ошол сырттан келген жагымсыз көрүнүштөргө туруштук бере алуучу элдик тарбиянын өзөктүү идеяларын өзүнө синдирүү менен жалпы адамзаттык гуманисттик ойлорду кабыл ала билген ар тараптуу инсандын тарбияланышын ишке ашыра билгендигинде. Учурда жаштардагы терс сапаттар күчөп, интернетомания оорусу менен ооруп жаткандыгы жалпы коомдун дарты болуп саналат. Мындай көрүнүштөргө каршы туруу үчүн бирдиктүү мамлекеттик идеологиясынын таасиринин төмөндүгү, мектеп – ата-эне – социум байланышынын бекем эместиги, педагогика илимибиздин коомдук күчүнүн жоктогу кадыресе байкалат. «Мына ушундан улам бүгүн эгемендүү Кыргызстан экономиканы көтөрүү озуйпасы менен катар эле, биринчи иретте, коомдун руханий-адептик, ыймандык негиздерин чыңдоонун зарылдыгына келип такалып отурат. Биздин маалыматтуулугубуз, билимдүүлүгүбүз, кесипкөйлүгүбүз, материалдык-экономикалык өнүгүүбүз тунук адеп-ахлак, цивилизациялуу жүрүм-турум, ички рухий маданият менен коштолууга тийиш. Коом, Ата-Мекен деген ар бир атуулдун абийири жана жоопкерчилиги аркылуу гана жакшылары анык болуп калды. Таза ыйман, айкөл рух болсо коомубузда таза башкаруу, таза жаратмандык эмгек, тынчтык, ынтымак жана стабилдүүлүк болмок. Демек, бүгүн биринчи иретте, жарандардын, келечек муундарыбыздын рухий-адептик тарбиясын колго алуу, анын концепциясын, стратегиясын иштеп чыгуу жана аны ишке чегүү өлкөбүздүн масштабындагы кечиктирилгис милдет жана коомубуздун зарыл социалдык муктаждыгы» болуп отурат [Кыргыз Республикасынын жарандарын, жаш муундарын рухий-адептик, патриоттук жактан тарбиялоо концепциясы // Кут билим, 2010. 20-авг.].

Ушундай мамлекеттик маанилүү ишти турмушка ашыруу үчүн кыргыз элинин этникалык педагогикасындагы улуттук фольклордун ордун, анын идеяларын жогорку окуу жайларында окутууну өркүндөтүүнүн илимий-методикалык негиздерин иштеп чыгуу педагогика илими үчүн өзгөчө актуалдуу болуп эсептелет. Элдик педагогиканын идеяларын пайдалануу тууралуу ойлор Я.А.Коменскийдин «Байыркы чехтердин акылмандыгы», К.Д.Ушинскийдин «Эне тили», «Балдар дүйнөсү» деген эмгектеринде, классикалык педагогдордун (Ш.А.Амонашвили, А.С.Макаренко, И.Г. Песталоцци, Ж.Ж.Руссо, В.А.Сухомлинский, Л.Н.Толстой ж.б.) окууларында өзгөчө басым жасалуу менен белгиленген. Кыргыз элинин фольклордук чыгармалардагы

этнопедагогикалык ойлорду ачып берген этнопедагог окумуштуулар (Р.А.Абдыраимова, Б.А.Апышев, А.А.Алимбеков, А.Аттокуров, С.О.Байгазиев, Ж.Б.Бешимов, Г.Н.Волков, А.Э.Измайлов, Н.И.Имаева, С.И.Иптаров, А.Ж.Муратов, А.Т.Калдыбаева, Т.Н.Каранова, Ж.И.Койчуманов, М.Р.Рахимова, С.К.Рысбаев, Т.О.Ормонов, М.Х.Манликова, Л.А.Шейман ж.б.) жана фольклористтер (А.А.Акматалиев, К.А.Артыкбаев, С.Б.Байхожоев, М.Б.Борбугулов, С.З.Закиров, С.Ж.Жигитов, Ж.М.Мукамбаев, С.З.Закиров, Т.Т.Танаев, Ж.Т.Төлөев, А.Э.Эркебаев ж.б.), балдар адабиятын изилдөөчүлөр (К.А.Абакиров, К.А.Исаков, Ү.Б.Култаева, М.С.Сулайманов, О.С.Сооронов, А.Сатарова, М.Түлөгабылов, Г.Оророва ж.б.) тарабынан методологиялык негиз болгон идеяларды андан ары тереңдеттик жана бул маселелерди дагы конкреттештирип, ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде кыргыз балдар фольклору аркылуу студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу проблемасына багыттадык.

Теориялык жана практикалык жактан ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде кыргыз балдар фольклору аркылуу студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу маселелери бир топ окумуштуулар жана окутуучулар тарабынан каралганы менен проблема ырааттуу изилдөөгө алынган эмес. Анын башкы себептери жана карама-каршылыктары булар болду: азыркы кезде жаш муундарды этномаданияттуу инсан катары калыптандырууда элдик тарбиялоого болгон талаптын өсүшү менен аны ишке ашыруунун илимий-методикалык негиздеринин толук аныкталбагандыгы; кыргыз элдик оозеки чыгармаларынын бай мазмуну жана аны азыркы мектеп окуучуларынын билимин, тарбиясын жогорулатууга тарта албай жаткандыгыбыз; болочок мугалимдерди балдар фольклору аркылуу жогорку окуу жайында этнопедагогикалык негизде компетенттүүлүктөрүн калыптоо боюнча даярдоонун илимий изилдөөгө алынбагандагы жана окутуучулар үчүн методикалык сунуштардын иштелип чыкпагандыгы. Жогоруда белгиленген карама-каршылыктарды чечүү изилдөөнүн **проблемасын аныктап, темабызды «ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде балдар фольклору аркылуу студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун илимий-методикалык негиздери» деп атадык.**

Диссертациянын темасынын илимий программалар же негизги илимий-изилдөө иштери менен байланышы: Диссертация “Кыргыз Республикасынын жарандарын жаш муундарын рухий-адептик патриоттук жактан тарбиялоо концепциясы аттуу нормативдик документтин идеяларын ишке ашыруу жана БатМУнун Табият таануу жана педагогика факультетинин Педагогикалык билим берүү кафедрасынын илимий-изилдөө иштери менен байланышат.

Изилдөөнүн объекти: ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде улуттук балдар фольклорун окуп-үйрөнүү процесси.

Изилдөөнүн предмети: ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде улуттук балдар фольклорун окуп-үйрөнүү аркылуу студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун илимий-методикалык проблемалары.

Изилдөөнүн максаты: ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде балдар фольклору аркылуу студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун методикасын теориялык жактан негиздөө жана аларды практикага киргизүүнүн жолдорун иштеп чыгуу, иштелип чыккан сунуштардын натыйжалуулугун эксперимент аркылуу текшерүү.

Изилдөөнүн милдеттери:

1. Кыргыз балдар фольклорунун этнопедагогикалык мазмунун, таалим-тарбиялык функцияларын жана алардын азыркы ааламдашуу доорундагы маани-маңызын аныктоо;

2. ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде балдар фольклорун окуп-үйрөнүүнүн тарыхын жана анын изилденишин талдоо;

3. Кыргыз балдар фольклорун ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде окутуу процессинде студенттер ээ болуучу этнопедагогикалык компетенцияларды аныктоо;

4. Улуттук балдар фольклору аркылуу студенттер ээ болуучу этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрдүн формаларын, методдорун иштеп чыгуу, аларды практикага сунуштоо жана сунушталган методикалык ыкмалардын, жолдордун натыйжалуулугун эксперимент аркылуу текшерүү.

Изилдөөнүн божомолу: ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде балдар фольклору аркылуу студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун методикасын өркүндөтүүгө болот, эгерде:

- балдар фольклорун этнопедагогикалык негизге таянып окуп-үйрөнүүнүн методологиялык, педагогикалык, психологиялык жана дидактикалык негиздери туура табылса;
- кыргыз балдар фольклорунун бөтөнчөлүктөрү, темалары, идеялары, поэтикасы окутууда эске алынса;
- кыргыз элинин оозеки адабиятынын балдар темасындагы чыгармалар ошол элдин башынан өткөн тарыхый шарттары, улуттук менталитети, улуттук тили, улуттук психологиясы жана педагогикасы менен байланышта каралса;
- окуп-үйрөнүү ишмердүүлүгүндө салттуулук менен жаңычылыктын катышы натыйжалуу пайдаланылса;
- ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде балдар фольклорун окутуу процессинде студенттердин кызыгуулары, аймактык жана психологиялык өзгөчөлүктөрү эске алынса.

Изилдөөнүн илимий жаңылыгы жана теориялык маанилүүлүгү:

ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде балдар фольклору аркылуу студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун методикасы заманбап шарттарга ылайык адабият таануу, педагогика, психология, дидактика илимдеринин соңку жетишкендиктерине негизделип ырааттуу түрдө алгачкы жолу иштелип чыкты; аталган окуу жайларында балдар фольклорун окутуу аркылуу студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун тарыхы, учурдагы абалы, өзгөчөлүктөрү, изилдениши алгачкы жолу атайын максатта анализденди; ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде балдар фольклору аркылуу студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун натыйжалуу методдору, жолдору жана каражаттары аныкталды; илимий изилдөөдө аныктаган натыйжалуу методдор, жолдор, каражаттары эксперименттен өткөрүлүп, практикага сунушталды.

Изилдөөнүн практикалык мааниси: Изилдөөнүн жыйынтыктары Кыргызстандын ЖОЖдорунун педагогикалык факультеттеринде улуттук балдар фольклорун окуп-үйрөнүүдө; аны студенттердин этнопедагогикалык каражат катары изилдеп үйрөнүүсүнө туура багыт берүүдө, ошону менен катар эле илимий-методикалык жактан туура уюштурууда; бул багытта студенттерди келечектеги мугалим катары мектеп окуучуларына этнопедагогикалык жактан туура билим-таалим берүүгө даярдоодо; ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде кыргыздын улуттук балдар адабиятын окуп-үйрөнүүгө этнопедагогикалык маани берүүгө, анын этнопедагогикалык функциясын туура түшүнүүдө жана бул багыттагы методикалык эмгектерди даярдоодо колдонулат.

Коргоого төмөнкү жоболор сунушталат:

- ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде балдар фольклору аркылуу студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу багытында окуп үйрөнүүнүн тарыхый эволюциясы, өзгөчөлүктөрү, азыркы абалы, проблемалары;
- Этнопедагогикалык негиздеги балдар фольклорунун окуу программаларында, окуу китептеринде, усулдук колдонмолордо берилиши;
- Балдар фольклору аркылуу ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун методикалык негиздери;
- ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде балдар фольклорун окутуу процессинде студенттер ээ болуучу этнопедагогикалык компетенттүүлүктөр, ошол компетенттүүлүктөргө жеткирүү үчүн окутуучуга зарыл болуучу педагогикалык-дидактикалык негиздер;
- ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде балдар фольклору аркылуу студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн

калыптандыруу ишмердүүлүгүн мындан ары өркүндөтүү боюнча ойлор жана сунуштар ж.б.

Изилдөөчүнүн жекече салымы болуп, учурдагы ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде кыргыз балдар фольклорун филологиялык гана максатта эмес, анын өзөгүндө жаткан этнопедагогикалык таалим-тарбия берүүнүн маани-маңызын, функциясын, анын этнопедагогикалык мүнөздөмөсүн тактоо менен, аны жүзөгө ашыруунун формаларын, методдорун, технологиясын аныктагандыгы.

Изилдөөнүн жыйынтыктарынын тастыкталышы: Изилдөөнүн жүрүшү жана жыйынтыктары 2013-2018-жылдардын арасында Баткен мамлекеттик университетинде, И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинде жана КББАнын Мамлекеттик, расмий чет тилдер лабораториясында ж.б. окуу жайларында өткөн илимий-практикалык республикалык жана эл аралык конференцияларда, эл аралык симпозиумдарда, жергиликтүү илимий басылмаларда, студенттер менен өткөрүлгөн лекция-семинарларда, тегерек столдордо, сабактарда жайылтылды.

Изилдөөнүн жыйынтыктарынын жарыяланышы. Изилдөөбүздүн темасы боюнча жана анын жыйынтыктары “Этнопедагогикалык сабактардын иштелмеси” жана “Бейиш энелердин таман астында” деген аталыштагы методикалык куралдар жана 16 илимий макалада жарыяланды (1 Scopus, 1 РИНЦ РФ, 10 РИНЦ КР).

Изилдөөнүн эксперименталдык базасы:

Изилдөөнүн этаптары. Изилдөө иши үч этапта жүргүзүлдү. **Биринчи этапта** (2013-2014, 2014-2015-окуу жылдары) аныктоочу эксперимент жүргүзүлүп, изилдөө ишибизге жараша студенттердин этнопедагогикалык түшүнүктөрү, билимдери жана турмуштук көндүмдөрү иликтөөгө алынды. Проблема айкындалып, изилдөө ишибиздин аппараты аныкталды. Ага ылайык темага байланыштуу илимий-теориялык, методикалык эмгектер үйрөнүлдү, жалпылаштырылды, изилдөөнүн баштапкы божомолу иштелип чыкты, кийинки эксперименттик иштердин планы, максат-мазмундары аныкталып, такталды.

Экинчи этапта (2015-2016, 2016-2017-окуу жылдары) изденүүчү эксперимент жүргүзүлүп, студенттин этнопедагогикалык билимин баалоонун көрсөткүчү аныкталды. Бул мезгилди аныктоо экспериментинде келип чыккан проблемаларды чечүү үчүн илимий-педагогикалык, методикалык адабияттар тереңдетилип үйрөнүлдү; студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүнүн багыттары аныкталды, компетенттүүлүктөрдү калыптандыруунун жолдору, методдору, принциптери иштелип чыкты; атайын модель түзүлүп, ага жараша иштөөнүн жолдору аныкталып, такталды. Алар изденүүчү эксперименттин кийинки мезгилине сыноого коюлду.

Үчүнчү этапта (2017-2018, 2018-2019-окуу жылдары) сунушталган ыкмалар боюнча окутуу экспериментине өттүк. Мында биз сунуш кылган

ыкмалардын туура экендигин байкадык. Алынган оң натыйжаларды талдап, корутунду чыгардык. Эксперименттик иштердин натыйжалары талданып, диссертациянын толук текстти иштелип чыкты.

Изилдөөнүн түзүлүшү: Изилдөө киришүүдөн, 3 баптан жана 9 параграфтан, корутунду, илимий-методикалык сунуштардан, тиркемелерден жана колдонулган адабияттардын тизмесинен турат. Иштин жалпы көлөмү 215 бет.

ДИССЕРТАЦИЯНЫН НЕГИЗГИ МАЗМУНУ

“Кыргыз балдар фольклорунун этнопедагогикалык мазмуну, маани-маңызы жана анын ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде окуп-үйрөнүүнүн абалы” деп аталган биринчи бабында кыргыз балдар фольклорунун этнопедагогикалык маани-маңызы, анын изилденишинин жана ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде окуп-үйрөнүлүшүнүн абалы, кыргыз балдар фольклору аркылуу студенттер ээ болуучу этнопедагогикалык компетенциялар, алардын дидактикалык мүнөздөмөсү жана таалим-тарбиялык функциялары тууралуу кеп болду, т.а. балдар фольклорунун этнопедагогикалык маани-маңызы, анын изилденишинин абалы, ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде окуп-үйрөнүлүшүнүн абалы жана студенттер ээ болуучу этнопедагогикалык компетенциялар, алардын мүнөздөмөсү, ж.б. каралды.

Тарбия берүү жаатындагы коомдун талабынан улам элдик педагогиканын принциптерин, улуттун салттык мурастарын, фольклорун илимий педагогиканы өркүндөтүүдө пайдалануунун зарылчылыгы келип чыкты. Баланы гармониялуу, комплекстүү, жөндөмдүү тарбиялап өстүрүү туурасындагы элдик идеялар илимий педагогиканын жоболоруна да дал келет. Жаш муундарды ошол элдик идеялардын негизинде тарбиялоо максатында кыргыз элинин педагог окумуштуулары И.Б.Бекбоев, М.Р.Рахимова, Н.Имаева, Н.Асипова, Э.Мамбетакунов жана башкалардын айткан илимий-методикалык жоболорун баса белгилеп кетүүгө болот.

Учурда Балдар фольклорундагы этнопедагогикалык маселелер окуу программаларында кандай абалда окуп үйрөтүлүп жаткандыгын анализге алып көрөлү. Филологиялык адистиктерде атайын "Элдик оозеки чыгармачылык" деген дисциплина окулуп өтүлөт. Жалпы сааты 70, анын ичинен лекцияга 20 саат, практикалык сабакка 12саат, СӨАИтерге 28 саат бөлүнгөн. Ал эми 1991-жылы түзгөн М.Түлөгабыловдун "Кыргыз балдар адабиятынын программасында" өтүлүүчү жалпы дисциплинага 60 саат берилип, анын 32 сааты лекцияга, 28 сааты практикалык сабакка, студенттердин өз алдынча ишине 60 саат берилген. Ошонун ичинен балдар фольклоруна 8 саат бөлүнгөн. Ал эми 8 саат окуу планынын улам жаңы стандарттарына ылайыкталып отуруп 4 саатка түшкөн, акыркы стандарттык окуу планына карап ал 2 сааты түзүп калган. Ал эми педагогикалык факультеттерде абал мындан да начар. Анткени жалпы фольклордук адабиятка 17 саат бөлүнүп, лекцияга 6 саат, практикалык

саатка 3 саат, өз алдын иштерге 8 саат бөлүнүп, улам окуу процесси кредиттик бакалаврга өткөн сайын окуу пландары кыскарып фольклордун этнопедагогикалык мааниси өз ордун таппай бара жаткандыгын ачык айтууга туура келет.

Кыргыз балдар адабиятынын теориясы жана тарыхы адабиятчылар: К.Абакиров, В.Вакуленко, О.Сооронов, С.Рысбаев, Г.Орозова, А.Т.Сатарова, А.Муратов жана К.Исаковдор тарабынан изилденгени менен, этнопедагогикалык өңүттөн караганда жетишсиз.

Диссертацияда жалпысынан кыргыз балдар адабиятындагы балдар фольклору учур талабына ылайык анчалык иликтөөгө алынбагандыгы, жанрларга, темаларга, этнопедагогикалык мазмунда изилдөө иштеринин аздыгы, жалпы типологиялык анализдердин жүргүзүлбөгөндүгү белгиленди. Ал эми ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде болочок педагогдор үчүн жаңы программалар түзүлүп, бирок этнопедагогикалык мазмундагы окуу китептеринин, усулдук колдонмолордун жоктугу, анын окуу процессине терс таасири ушул бапта көрсөтүлдү. Кыргыз балдар адабиятынын окутуу тармагында Т.Н.Каранова (2012), Н.Э.Абдраева (2016) кандидаттык диссертацияларын коргогон. Мезгил талабына ылайык ЖОЖдордон кыргыз фольклорун окутууда студенттер билим билгичтиктерин мамлекеттик стандартын талабына ылайык жүргүзүүдө. Студенттер ээ болуучу компетенциялар, алардын дидактикалык мүнөздөмөсү жана таалим-тарбиялык функцияларын жолго коюу актуалдуу маселелерден болууда.

Экинчи бап “Кыргыз балдар фольклору аркылуу студенттерде этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрдү калыптандыруу боюнча изилдөөнүн материалдары жана методдору” деп аталуу менен изилдөөнүн материалдары жана методдору, эксперименттик материалдардын мазмуну, критерийлери, эксперименттик методдун уюштурулушу, анын жүрүшү жана жыйынтыктары кирди:

1. Изилдөөнүн материалдары жана методдору;
2. Эксперименттик материалдардын мазмуну, эксперименттик методдун уюштурулушу.

Кыргыз балдар фольклору аркылуу студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу боюнча илимий изилдөө ишинин максатын жана аны ишке ашырууга карата коюлган милдеттерди ачык, так жана натыйжалуу ишке ашыруу үчүн **изилдөөнүн объектиси жана предмети** төмөнкүдөй аныкталды:

Изилдөөнүн объекти - жогорку окуу жайлардын педагогикалык факультеттеринде улуттук балдар фольклорун окутуп-үйрөтүү процесси болгондуктан буга байланышкан илимий-теориялык, илимий-методикалык адабияттарды окуп-үйрөнүү, байкоо, талдоо, салыштыруу, анализ жасоо, синтездөө, алдыңкы иш тажрыйбаларды жалпылаштыруу жана педагогикалык эксперимент методдорунун

жардамы аркасында илимий-изилдөө ишке ашырылды.

Изилдөөнүн предмети - жогорку окуу жайлардын педагогикалык факультеттеринде улуттук балдар фольклорун окутуп-үйрөтүү аркылуу студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу болгондуктан кыргыз балдар фольклорун окутуу менен студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун илимий-методикалык проблемалары илимий изилдөөнүн негизги материалдары болуп саналат.

Метод дегенде биз эки нерсени түшүнөбүз, жалпы дидактикалык методдор жана жеке дидактикалык, же жеке предметтик методдор болуп бөлүнөт. *Жалпы дидактикалык методдор катары булар эсептелинет:* түшүндүрмө-иллюстративдик методдор; репродуктивдүү (кайра кайталап айтып берүү) методдор; проблемалуу баяндоо методу; жарым жартылай изденүүчү, эвристикалык методдор; изилдеп үйрөтүү методдор [Богданова О.Ю., Маранцман В.Г. Методика преподавания литературы. – М.: Просвещение, 1995].

Окуу-үйрөнүү методдору катары оозеки аткаруу методдору: лекция, айтып берүү жана аңгемелешүү. Ал эми көрсөтмөлүүлүк методу: иллюстрациялоо, кол менен жана техкаражаттар менен көрсөтүүчү методдор.

Практикалык методдорго лабораториялык-практикалык методдордун тобу, студенттердин өз алдынчалуу иштери, адабияттар, маалыматтык таяныч материалдар менен иштөө, өз алдынча жазуу иштери;

Методдорду тандоодо: окуу материалдарын анализдөө, синтездөөгө байланышкан, репродуктивдүү жана таанып билүүдөгү ишмердик мамиле, изденүүчү мүнөздөгү аткарылган иштер аткарылат. Мында окуу таануу иштеринин ишмердикке багытталган мүнөз, окуу ишине кызыгуу, текшерүү жана өзүн-өзү текшерүү ишке ашат.

Оозеки текшерүү иштеринде фронталдуу суроолор, жеке суроолор компьютердик текшерүү ж.б. ишке пайдаланылды. Ал эми жазуу жүзүндө текшерүү учурунда жазуу тесттик иштери, дилбаян, эсселерди жазуу ж.б. иштелип чыкты.

Өзүн-өзү текшерүү иштеринде-монологдорду айтуу, жазган иштерин оозеки баяндап берүү, диспуттарга катышуу, конференцияда доклад менен чыгуу, викторинада жооп берүү ж.б. ишке ашырылды. Ал эми изилдөө иштерибизде иштин бир канча формалары колдонулду. Адегенде «иштин «формасы» тууралуу түшүнүктү тактап алалы.

Окутуунун формасы – бул, окутуучу менен студенттин өз ара уюштурулган мамилеси. Эң башкысы болуп, мында зарыл катары алынуучу билимге жана жетилүүчү максатка жараша жетүү процессиндеги иштин мүнөзү болуп саналат. Ал теориялык жана практикалык максатка жараша аткарылат. Мисалы: лекция, семинар, экскурсия, жекечек жана фронталдык аткарылуучу

иштер, өз алдынча аткарылуучу иштер, практикалык максатка жараша аткарылуучу курстук, дипломдук, долбоордук иштер ж.б.

Биздин изилдөө иштерибизде мына ушул айтылган методдор жана иштин формалардын кыйла бөлүктөрү жана үлгүлөрү пайдаланылды.

Студенттердин этнопедагогикалык түшүнүктөрүн калыптандырууда колдонулган методдор менен иштин формаларынын жалпы системасын жана критерийлерин, алгач, өзүбүз үчүн түзүп алдык жана ошол системанын негизинде иш алып бардык.

Биздин изилдөөбүздө болочок педагогдордун билимберүү процессинде этномаданий билимдерди өнүктүрүүнүн каражаттары аркылуу этнопедагогикалык билим берүүнүн натыйжалуулугунун критерийлери катары төмөнкүлөрдү көрсөтүүгө болот:

- жаштарды ата-бабаларынын, адеп-нарктарынын мураскору кылып тарбиялоого карата чын-ыкластуу, туруктуу мамилеси;
- окуучуларды этномаданий билимдерди өнүктүрүүнүн каражаттары аркылуу тарбиялоого байланыштуу этнопедагогикалык билимдердин комплекси;
- этнопедагогикалык, этнопсихологиялык кесиптик билгичтиктер;
- болочок педагогдордун этномаданияттуулук жактан өзүн-өзү өнүктүрүүсү.

Учурда ЖОЖдордо болочок педагогдорду аталган ишмердүүлүккө даярдоо багытындагы иши белгиленген критерийлерге канчалык деңгээлде дал келет деген суроонун тегерегинде жүргүзгөн иликтөөбүз төмөнкүлөрдү ачыкка чыгарды.

Болочок педагогдорду этнопедагогикалык жактан даярдоо боюнча мамлекеттик стандарттарда, окуу план, окуу программаларда жетишээрлик деңгээлде сабактар бөлүнгөн эмес. Окуу методикалык колдонмолор да жетишсиз. Бул абал болочок педагогдорду этнопедагогикалык жактан даярдоого педагогикалык шарттарды иштеп чыгуу зарылдыгын пайда кылды.

Изилдөөбүздө илимий-теориялык методдорун пайдаландык. Аларды илимий булактарды окуп-үйрөнүү методу аркылуу белгиледик. Бул тууралуу диссертациядан кеңири таанышууга болот.

Изилдөө мезгилинде бир катар жогорку окуу жайларында окутуучулар менен биргеликте иш жүргүзүп, изилдөөнүн байкоо методун пайдалануунун натыйжасында мына булар аныкталды:

- жогорку окуу жайлардын педагогикалык факультеттеринде улуттук балдар фольклорун окутуп-үйрөтүүнүн азыркы учурдагы ал-абалы;
- жогорку окуу жайлардын педагогикалык факультеттеринде улуттук балдар фольклорун окутуп-үйрөтүүгө арналган жумушчу окуу программасы, типтүү окуу программалары менен окуу-методикалык комплекстердин ал-абалы;

- жогорку окуу жайлардын педагогикалык факультеттеринде улуттук балдар фольклорун окутуп-үйрөтүүдө окутуучулардын кесиптик даярдыктары;
- студенттердин балдар фольклору боюнча окуу материалдарын өздөштүрүү деңгээлдери;
- кыргыз балдар фольклору боюнча окуу материалдарын кабыл алуудагы студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүнүн калыптанышы.

Изилдөөгө тартылган жогорку окуу жайларында окутуучулар менен биргеликте иш жүргүзүп, **изилдөөнүн жалпылоо жана салыштыруу методдорун** пайдалануунун натыйжасында мына булар аныкталды:

- изилдөөгө байланышкан бардык илимий-теориялык жана илимий-методикалык адабияттар жалпылаштырылды;
- кыргыз балдар фольклорун окутуу жаатындагы тандалып алынган жогорку окуу жайларындагы окутуучулардын иш тажрыйбалары топтолду.

Изилдөөгө тартылган жогорку окуу жайларында окутуучулар менен биргеликте иш жүргүзүп, **изилдөөнүн талдоо методун** пайдалануунун натыйжасында мына булар аныкталды:

- изилдөөгө байланышкан бардык илимий-теориялык жана илимий-методикалык адабияттар талдоого алынды;
- балдар фольклору боюнча жогорку окуу жайларындагы окуу-нормативдик документтер каралып, алардагы студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрдү калыптандыруу мүмкүнчүлүктөрү талданып чыкты;
- балдар фольклору боюнча жогорку окуу жайларындагы окутуучулардын иш тажрыйбалары талдоого алынды.

Балдар фольклору боюнча окуу материалдарын кабыл алуудагы студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүгүн текшерүү, тактап айтканда, “балдар фольклору”, “элдик чыгармачылык”, “этнопедагогика” деген түшүнүктөрдүн тегерегиндеги студенттердин билим, ыкма, билгичтиктерин алдын-ала аныктоо максатында **текшерүү жана талдоо методдоруна** таянуу менен анкеталык сурамжылоолорду жана тесттик тапшырмалардын комплексин иштеп чыктык жана сыноодон өткөрдүк.

Текшерүү, талдоо методу аркылуу жүргүзүлгөн сурамжылоого БатМУдан 63 студент, ОшМУдан 55 студент, ЖАМУдан 52 студент, ОшМПИден 49 студент катышышты. Студенттердин кызыгуулары, фольклордук чыгармалардын тематикалык, тек жана жанрдык өзгөчөлүктөрү боюнча өз-өзүнчө анкеталык суроолор аркылуу аныкталды.

Педагогикалык эксперимент методунун максаты,

милдети жана натыйжалары

Эксперименттин максаты	Кыргыз балдар фольклору боюнча студенттердин билгичтиктери аныкталды жана этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандырууга багытталган окутуунун жолдору, ыкмалары, формалары практикада сыноодон өткөрүлдү
Эксперименттин милдети	Эксперименттик иштерди жүргүзүүнүн негизин аныктоо менен аны ишке ашыруунун жолдору, максаттары жана милдеттери такталды. Педагогикалык байкоо жүргүзүлдү. Алдыңкы эмгектерди, иш тажрыйбаларды үйрөнүү, изилдөө, талдоо, ишке ашырылды.
Эксперименттеги изилдөөнүн натыйжалары	Кыргыз балдар фольклору аркылуу студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу боюнча окутуунун теориялык жана практикалык маселелеринин бүгүнкү абалы, студенттердин билими, өздөштүрүү деңгээлдери, кызыгуулары, мүмкүнчүлүктөрү аныкталды.

Эксперименттик метод аркылуу ар бир окуу жайдын студенттери менен этнопедагогикалык багыттагы суроо-тапшырмалар, анкеталык сурамжылоолор, көнүгүү, машыгуулар, практикалык иштер аткартылды жана балдар фольклорундагы этнопедагогикалык мазмуну боюнча билимдерин, б. а. компетенциясын реалдуу баалоону төмөнкү таблицада (2.1.2.-таблицаны караңыз.) көрсөтүлгөн баллдык системасыны колдонуу менен ишке ашырдык.

Таблица 2.1.2. Студенттин этнопедагогикалык билимин баалоонун көрсөткүчтөрү

Баасы	Студенттин этнопедагогикалык билимин аныктоочу негизги көрсөткүчтөр	Окуган деңгээли (баллы жана өздөштүрүү деңгээли)	
		баллы	деңгээли
“2”	Элдик билимдер, тарбиялар боюнча сабакка даярдыксыз келсе;	5баллдан 10 баллга Чейин	Фольк. маалыматты айырмалап түшүнөт (таанышуу дең.)
“3”	Жомоктор, макалдар, накыл сөздөрдү билет, бирок маанисин түшүндүрүп бере албаса (механикалык түрдө эстесе);	16баллдан 32 баллга чейин	Укканын аңдаштырбай эске тутуу
“3”	Балдар фольклорундагы элдик тарбиянын предметин аныктай албаса; элдик билимдер боюнча көз карашын далилдей албаса	16баллдан 32 баллга чейин	Теориялык түшүнүү

“4”	Улуттук салттуу тарбия боюнча семинардык же практикалык сабактарда өзүнүн жеке көз карашын айтса, бирок илимий-практикалык жактан жеке чыгармачылык ишмердүүлүгүн ачып бере албаса;	33 баллдан 55 баллга чейин	
“4”	Балдар фольклорундагы теориялык материалды так жана жеткиликтүү айтып бере алса бирок теория менен практиканы байланыштыра албаса;	56 баллдан 65 баллга чейин	элементардык көндүмдөргө ээ болсо (репродуктивдүү деңгээлде)
“4”	Балдар фольклорунун теориясын жеткиликтүү түшүнсө, адабий терминдердин маанисин айырмалап билсе, бирок өз алдынча иштер аркылуу далилдөөгө аракеттенбесе;	66 баллдан 70 баллга чейин	Теориялык билимди трансформациялоо (чыгармачыл деңгээл)
“5”	Балдар фольклорунун мазмунундагы элдик билимдерди практикалык иште көрсөтө алса, фольклордук чыгармаларды талдоодо улуттук баалуулук тарды, элдик идеяларды, каада-салттарды, үрп-адаттарды колдонууну белгилүү деңгээлде билсе; коомчулукта талкууласа, изилдөөгө алса;	71 баллдан 88 баллга чейин	Инсандык жана кесиптик компетенциялардын толук калыптанышы
“5”	Фольклордук-этнопедагогикалык билимдерди практикада колдонсо; Улуттук тилди, элдик идеяларды өнүктүрсө; каада-салт, үрп-адаттарды, улуттук кийим, буюм, оюндар, оймолорду мурас катары колдонсо;; коомчулукта коомдук пикир түзө алса;	88 баллдан 95 баллга чейин	Этнопедагогикалык компетенттүүлүктүн калыптанышы;

Жалпы проблемалар аныкталгандан кийин биз эксперименталдык (тажрыйбалык) тайпаларга өзүбүз иштеп чыккан методикалык ыкмаларды , суроолор жана тапшырмаларды сунуш кылдык. Мисалы:

1. Жааштарды тарбиялоо багытын аркалаган эрежелер?

- а) Элдик педагогикалык салттар. б) Элдик өнөрлөр.
в) Элдик акылмандар. г) Элдик оозеки чыгармалар.

2. Элдик педагогикадагы идеялар жана табылгалар кимге таандык?

- а) Манас баатырга таандак. б) Эл массасына таандык.
в) Ч.Айтматовго таандык. г) А.Алимбековго таандык.

3. *Салт-санааларда, элдик оозеки чыгармаларда кыргыз элинин кандай ой-толгоолору орун алып келген?*

а) **Элдик педагогикалык ой толгоолор.** б) Улукман эненин педагогикалык ой толгоолору.

в) Ата бабалардын педагогикалык ой толгоолору.

4. *Элдик педагогиканын булактары?*

а) “Манас” эпосунун варианттары.

б) **Уламыш, болмуш, жомоктор, элдик ырлар, эпостор, колдонмо жасалга өнөрү, таштагы жазуулар, акындар чыгармачылыгы, санжыралар.**

в) Төкмө акындардын чыгармалары. г) Этнопедагогикалык изилдөөлөр.

Элдик накыл кептердеги этнопедагогикалык түшүнүктөрдү студенттердин билүү деңгээлин текшерүү иштери өткөрүлдү. Мисалы: *Ата-энеңдин астын бөгөп, жолун тоспо. Бут кийимди төргө чыгарба. Бүрдөп турган бакты кыркпа. Улуу адамды кагып-силкпе. Аксакал карынын жолун кыя өтпө. Бала жатпаган кур бешикти терметпе. Бала жаткан бешикти айланып чуркаба. Балапанды өлтүрбө. ж. б. у. с.*

Элибиздин ичинде не бир укмуш усулдуу акылмандардын касиетинен боз үй жаралгандай эле, бешик да жаралса керек. Бешиктин баланы өстүрүүдөгү орду, өтө ыңгайлуу түзүлүшү жерден жогору болуп, ар кандай аба ырайына карабай бала үчүн жылуу жумшак жатканга оңтойлуу. Бешикке салуу салтына байланышкан иш-чара тууралуу жана ал аркылуу калыптануучу компетенциялар жөнүндө сөз кылалы:

Сабактын темасы: Бешик ыры

Сабактын максаты: Элдик ырлар жана салттар аркылуу студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн жогорулатуу, өтүлгөн материалды кийин мектепте пайдаланууга үйрөтүү.

Сабактын формасы: сабак-сахна, диспут-сабак.

Сабакта пайдаланылган каражаттар: бешик, бешиктин жабуулары, чүкө, сары май

Сабактын жүрүшү:

Алып баруучу: Кыргыз салттарынын ичинен баланын өмүрүндөгү жентектен кийинки салт, той – бешик тойу, бешикке салуу. Бешикти арчадан, талдан, теректен жасайт. Бешик сатып алганда бешикчи уста менен баалашпайт, сураган акчасын берип алып кетет.

Студенттерге суроо: Бешиктин буюмдары, ороо-чулгоолору кайсылар?

Жооп: бир күлтүк, эки олпок, төрт жаздык, чарчы ороосу, капчыгы, шимеги, бортко.

Студенттерге суроо: Бешикти кайсыл тарап, кандайча кылып жасаган?

Жооп: Бешикти төрөгөн келиндин төркүнү тарап, таятасы, таенеси жасап келген, алар жок болсо ошолордун ордун баса тургандар жасаган.

Студенттерге суроо: Эмне үчүн? (Бул суроо талаш-тартыш жаратат)

Студенттерге суроо: Бешиктеги баланын уул же кыз экенин кайдан билебиз?

Жооп: 1-студент: Бешикке эркек бала болсо чүкө таккан, кыз бала болсо үкүнүн канатын же жипке тизилген шуру тагышкан.

3-студент: Бешиктин жабууларынын билебиз, кыздардыкы кызыл-тазыл болуп өзгөчө шөкөттөлгөн.

Алып баруучу: Эми баланы бешикке бөлөйбүз. Бешикке бөлөөгө ким келиши керек.

Жооп: Баланын таянеси, чоң энеси.

Таяне менен чоң эне “биссимилда” деп бешикке жакын келет, экөө эки жагына өтүп, сары май же койдун майы менен бешикти, шимекти майлашат, арча күйгүзүп аластайт:

Менин колум эмес, Батма-Зууранын колу

Алас-алас, Ар балээден калас! ж.б.

Студенттерге суроо: Бешикти, шимекти эмне үчүн майлап, бешикти аластап, анан гана баланы жаткырат? (Бул суроо талаш-тартыш жаратат).

Таяне менен чоң эне оң-сол чүкөлөрдү курук бешикке салып, бешикти баш жагынан көтөрүп акырын элеп эңкейтишет, чүкөлөр кыймылдап ылдый карай жыла баштаганда “бар бол”, “оң бол”, “оң бол”, “оң”, “оң” деп турушат.

Студенттерге суроо: Бешикке эмне үчүн чүкөлөрдү салат да, “бар бол”, “оң бол”, “оң бол”, “оң”, “оң” деп турушат? (Бул суроо талаш-тартыш жаратат).

Таяне менен чоң эне чүкөлөрдү алып, бешиктин төшөнчүлөрүн камдайт. Алар мындай бата-тилектерди айтат:

Бешик апа, бек карма, Умай эне уйку бер.

Азем бешигиңе жата кой. Атаң жаткан арча бешик

Ак бешик сага кут болсун! ж.б.

Студенттерге суроо: Бешикке бөлөп жаткан энелерге эмне үчүн нан же боорсок тиштетип коюшат? (Бул суроо талаш-тартыш жаратат).

Ошол кезде келиндин төркүнү, күйөөсү тарап байбичелерге кийит кийгизет. Келиндин бешигине төркүндөрү жети нерсе: жууркан, куржун, кап, баштык ж.б. жабат.

Студенттерге суроо: Эмне үчүн жети нерсе? Эмне үчүн жууркан, куржун, кап, баштык? (Бул суроо талаш-тартыш жаратат).

Баланы бөлөп жаткан байбичелер же дагы улуу аксакалдар мындай бата берет:

Бешигиң кептүү болсун, Ата-энең эптүү болсун!

Энелүүдөн эрке бол! Өмүрүң узун болсун, Өрүшүң жайык болсун, Тукумуң журттан ашып, Тууганың канат болсун ж.б.

Жогорудагы элдик билимдер аркылуу студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу жаатында аларды оозеки айттыруу, көркөм окутуу, ролдоштуруп аткарттыруу, алардын тегерегинде студенттер

менен баарлашуу, талкуулоо, диалог түзүү, накыл кептерди жаздыруу, турмушунда ар дайым колдонууга багыттоо балдар фольклорунун мазмунун камтыган окуу материалдарын окутуунун ар кыл формалары, ыкмалары жана методдору педагогикалык эксперимент методу аркылуу сыноодон өткөрүлдү жана тиешелүү натыйжаларга ээ боло алдык.

Педагогикалык эксперименттин акыркы жыйынтыктоочу-текшерүү этабындагы студенттердин билим деңгээлдери – БатМУ

Текшерүүчү жана эксперименттик топтор	Элдик ырлар	Элдик табыш-мактар	Элдик жаңыл-мачтар	Элдик макал-лакаптар	Элдик накыл кептер	Элдик жомоктор
Текшерүүчү топ	43%	32%	24%	45%	51%	47%
Эксперименттик топ	75%	53%	42%	86%	79%	87%

Экспериментке 63 студент катышып, текшерүүчү топко караганда эксперименттик топтун билим деңгээлдери артыкчылыкка ээ болду. Студенттер, айрыкча, элдик макал-лакап, элдик жомоктор жана элдик накыл кептер боюнча жетишкендиктерге ээ боло алышты.

Эксперименттин жыйынтыктоочу-текшерүү этабындагы студенттердин билим деңгээлдери – ОшМУ

Текшерүүчү жана эксперименттик топтор	Элдик ырлар	Элдик табыш-мактар	Элдик жаңыл-мачтар	Элдик макал-лакаптар	Элдик накыл кептер	Элдик жомоктор
Текшерүүчү топ	44%	32%	29%	47%	61%	49%
Эксперименттик топ	65%	55%	47%	84%	87%	86%

Экспериментке 55 студент катышып, текшерүүчү топко караганда эксперименттик топтун билим деңгээлдери артыкчылыкка ээ болду. Студенттер, айрыкча, элдик макал-лакап, элдик жомоктор жана элдик накыл кептер боюнча жетишкендиктерге ээ боло алышты.

Эксперименттин жыйынтыктоочу-текшерүү этабындагы студенттердин билим деңгээлдери – ЖАМУ

Текшерүүчү жана эксперименттик топтор	Элдик ырлар	Элдик табыш-мактар	Элдик жаңыл-мачтар	Элдик макал-лакаптар	Элдик накыл кептер	Элдик жомоктор
Текшерүүчү топ	42%	39%	38%	49%	52%	51%
Эксперименттик топ	66%	57%	59%	85%	87%	89%

Экспериментке 52 студент катышып, текшерүүчү топко караганда эксперименттик топтун билим деңгээлдери артыкчылыкка ээ болду. Студенттер, айрыкча, элдик макал-лакап, элдик жомоктор жана элдик накыл кептер боюнча ийгиликтерге ээ боло алышты.

Эксперименттин жыйынтыктоочу-текшерүү этабындагы студенттердин билим деңгээлдери – ОшМПИ

Текшерүүчү жана эксперименттик топтор	Элдик ырлар	Элдик табышмактар	Элдик жаңылмачтар	Элдик макал-лакаптар	Элдик накыл кептер	Элдик жомоктор
Текшерүүчү топ	39%	38%	37%	44%	49%	51%
Эксперименттик топ	61%	59%	55%	83%	87%	85%

Экспериментке 49 студент катышып, текшерүүчү топко караганда эксперименттик топтун билим деңгээлдери артыкчылыкка ээ болду. Студенттер, айрыкча, элдик макал-лакап, элдик жомоктор жана элдик накыл кептер боюнча билим деңгээлдерин көрсөтө алышты.

Жалпысынан экспериментке төрт окуу жайынан 219 студент катышып, аталган окуу жайларында билим алып жаткан студенттердин элдик педагогика жаатындагы билим деңгээлдери жагынан, албетте, эки топту салыштырып карап келгенде айырмачылыктар байкалды.

Жогоруда таблицада көрсөтүлгөндөй, текшерүүчү топко караганда эксперименттик топтогу студенттердин билим деңгээлдери бир кыйла алдыга озуп чыкты. Демек, биз тараптан коюлган окутуунун ыкмалары, формалары жана методдорунун алгылыктуу экендиги, артыкчылыктуу жактары практикалык жактан тастыкталды жана андан ары окутууга жайылтууга зарылдыгы аныкталды.

Үчүнчү бап “ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде кыргыз балдар фольклору аркылуу студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун формалары жана методдору” деп аталды. Мында студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун формалары менен методдору, балдар ырлары, калптар, табышмактар, жаңылмачтар, элдик жомоктор, уламыштар жана аңыз кептер аркылуу студенттер ээ болуучу этнопедагогикалык компетенттүүлүктөр жөнүндө каралды.

Этнопедагогикалык компетенттүүлүк - бул тарыхый эс тутуму, инсандык нарк-нускасы жетик, өз улутунун руханий дөөлөттөрүнө сыйчыл мамилеси, аны өздөштүрүү жөндөмдүүлүгү жогору, өзүнүн өткөн менен келечекти туташтырып туруучу көпүрө катары даярдоого карата сезим туюмдары жана реалдуу иш-аракеттери менен айырмаланган инсандарды тарбиялоо жаатындагы мугалим үчүн зарыл билим, билгичтик жана көндүмдөрдүн тутуму

десек туура болчудай. Ал эми студенттердин этнопедагогикалык даярдыгы - бир тараптан инсандын этномаданий нарк-дөөлөттөрүн калыптандырууга багытталса, экинчи жактан чыныгы элдик мугалимдин турмуш образынын мүнөздөмөсүнө багытталуусу зарыл. Ошондуктан, буга чейинки тажрыйбабызга таянып, балдар адабиятындагы фольклордук чыгармалар аркылуу студенттердин этнопедагогикалык түшүнүктөрүн калыптандыруунун системасын түзүп алдык.

Системанын мазмуну, түзүлүшү жана комоненттери төмөндөгүлөрдөн турмакчы: *биринчиси*, балдар адабиятындагы фольклордук чыгармалардын мазмуну, экинчиси, ал чыгармаларды окутуунун формалары, *үчүнчүсү*, этномаданий түшүнүктөрүн калыптандыруунун методдору, *төртүнчүсү*, этномаданий билимдерин өнүктүрүүнүн каражаттары. Булардын баарынын ортосунда студент турат. Анткени, студент – тарбиянын борборунда болуу менен, тарбиянын предмети бала – экендигинин далили – дегенди түшүндүрүп турат деген ойдобуз [Каранова Т. “ЖОЖдордун педогогикалык факультеттеринде балдар фольклору аркылуу студенттерди окуучуларга атуулдук тарбия берүүгө үйрөтүү жолдору” – пед.илимд.канд. дисс. [-Б.: 2012. 114-б.].

Студенттердин этнопедагогикалык түшүнүктөрүн калыптандыруунун бул системасын иштеп чыгуу процессинде, этномаданий таалим-тарбияга негиз болгон фольклордук чыгармалардын мазмунундагы этнопедагогикалык компетенциялар менен, аны жүзөгө ашыруу үчүн интерактивдүү методдор жана усулдук иштелмелердин, дидактикалык адабияттардын, тарбиялык сааттардын, дидактикалык материалдардын, сүрөттөрдүн өз ара эриш-аркак биримдигин камсыз кылышыбыз керек. Студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүгүн калыптандырууда компетенциялардын өзөгүндө миңдеген муундардын акыл дарамети аркылуу нечен ирет алымчаланып-кошумчаланып, асылдандырылып, нечен кылымдык сыноолордон өтүп олтуруп азыркы абалга жеткен түптүү элдик гуманисттик идеялар жатышы зарыл. Ошондуктан элибиздин бүт күч-аракети жаш муундарыбыздын “адам болуусуна” жетишүүгө багытталган. Эмесе ошол идеалдуу адамды тарбиялоого ылайык жакшы сапаттарды же этнопедагогикалык компетенттүүлүктүн критерийлерин жазып чыгабыз. Алсак: улуттук тилдин нарктуулугун сактай билүүчү; каада-салттарды, үрп-адаттарды өнүктүрүүчү; улуттук кийимдерди барктоочу; кол өнөрчүлүктү, маданий мурастарды сактай билүүчү; салттуу, нарктуу, меймандос, эр жүрөк, мекенчил, намыскөй, кайраттуу, жаратман, боордош, максаттуу, гумандуу, ынтымактуу, нускалуу. ж.б.у.с. Ошону менен бирге, мындай компетенттүүлүккө жетүүнүн форма-методдору тууралуу кеңири сөз болду:

1- студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун формалары жана методдору;

2- студенттер ээ болуучу этнопедагогикалык компетенттүүлүктөр, аларды калыптандыруу маселелери.

ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде кыргыз балдар фольклору аркылуу студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун ар кыл формалары тынымсыз түрдө системалуу жүргүзүлүп туруучу окутуу процессинин бир тутуму болуп саналат. Анын ичинде лабораториялык-практикалык иштерди өткөрүүдө мына бул иш-аракеттер системалуу түрдө эске алынган: практикалык иштин темасын тандоо; алдыга коюлуучу максатты тактоо; чечилүүчү милдеттерди тактоо; студенттер ээ болуучу билим, билгичтик, машыккандык, тактап айтканда, студенттер ээ болуучу компетенциялар; практикалык багытта аткарылуучу тапшырмалардын топтому; студенттердин практика жүзүндө ээ болуучу компетенцияларын баалоо критерийлери; жыйынтык чыгаруу.

Диссертацияда ал иш-чаралардын өтүшүн, максат-милдеттерин, натыйжаларын, студенттердин түшүнүк деңгээлдерин, натыйжада алар ээ болгон компетенттүүлүктөр туурасында кеңири камтылды.

ЖАЛПЫ ЖЫЙЫНТЫКТАР ЖАНА ПРАКТИКАЛЫК СУНУШТАР

Иштин биринчи бабында кыргыз балдар фольклорунун этнопедагогикалык мазмуну, андагы этнопедагогикалык билимдер жана алардын азыркы шарттагы маани-маңызы тастыкталып, кыргыз балдар фольклорунун этнопедагогикалык маани-маңызынын изилденишинин жана ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде окуп-үйрөнүлүшүнүн абалы иликтенди.

Кыргыз балдар фольклору аркылуу студенттер ээ болуучу этнопедагогикалык компетенциялар, алардын дидактикалык мүнөздөмөсү жана таалим-тарбиялык функциялары катары дидактикалык талаптардан болгон адабий-теориялык, эстетикалык-рухий компетенциялардын өркүндөтүшү зарыл. *Биринчиден*, адабий-теориялык компетенциялардын өнүктүрүүдө элдик фольклордун бардык жанрлары башкача айтканда дидактикалык, лирикалык, эпикалык жанрлары боюнча теориялык терең билимдерге ээ кылуубуз керек. *Экинчиден*, студенттер окуган жанрлардагы чыгармалар боюнча рухий-эстетикалык, идеялык коммуникативдүүлүккө ээ кылуубуз керек. Ал үчүн адегенде аларга ал чыгармалардын идеялык-тематикалык табиятын, чыгарманын идеялык-эстетикалык, мазмундук өзгөчөлүгүн ачууга негиз болгон андагы образдар системасынын руханий табиятын билдирүү керек. *Үчүнчүдөн*, ошол образдардын ички мүнөздүк дасмиясы аркылуу элибиздин ички жан дүйнөсүндөгү философиялык көз карашын, улуттук психологиясын, нравалык идеялардын, улутубузга тиешелүү менталитетин билүүгө үйрөтүү зарыл. *Төртүнчүдөн*, аталган жанрдагы чыгармалардын ички мазмунундагы образдар аркылуу, алардын мүнөзүндөгү он жана терс касиеттерин талдап, анализдеп, алардын мүнөздөрүнөн этнопедагогикалык тарбиялык көрөңгөнү өздүк жан дүйнөлөрүнө сиңирип, калыптандырууга үйрөтүүнү көбүнчө практикалык

сабактардар ишке ашыруу эффективдүү натыйжа берет. Муну менен балдар фольклорун окуу менен студенттердин компетенттүүлүккү ээ болуусу, демек алардын практикалык сабактарда өздөрүнүн лекцияда алган билимдерин иш-аракеттери аркылуу жүзөгө ашырууга аракеттенген ишмердиктеринин натыйжасы болуп гана кала берет. Албетте, студенттин сабакта жараткан ийгиликтери, билими, билгичтик көндүмдөрүн иш жүзүндө тажрыйбалоосунун натыйжасы. Мунун өзү – студенттердин билиминин окуу стандарттарынын негизинде, окуу программамаасындагы милдеттерди талапка ылайык жөндөмдүүлүктө ишке ашыруусу болуп эсептелет.

Экинчи бапта кыргыз балдар фольклору аркылуу студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу боюнча илимий изилдөө ишинин максатын жана аны ишке ашырууга карата коюлган милдеттерди ачык, так жана натыйжалуу ишке ашыруу үчүн **изилдөөнүн объектиси жана предмети** аныкталды. Ага ылайык, студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу боюнча изилдөөнүн материалдары жана методдору чагылдырылды. *Жалпы дидактикалык методдор катары:* түшүндүрмө-иллюстративдик методдор; репродуктивдүү (кайра кайталап айтып берүү) методдор; проблемалуу баяндоо методу; жарым жартылай изденүүчү, эвристикалык методдор; изилдеп үйрөтүү методдору ж.б. *Окуп-үйрөнүү методдору катары оозеки аткаруу методдору:* лекция, айтып берүү жана аңгемелешүү. Ал эми *көрсөтмөлүүлүк методу:* иллюстрациялоо, кол менен жана техникалык каражаттар менен көрсөтүүчү методдор. Практикалык методдорго лабораториялык-практикалык методдордун тобу, студенттердин өз алдынча иштери, адабияттар, маалыматтык таяныч материалдар менен иштөө, өз алдынча жазуу иштери ж.б. Оозеки текшерүү иштеринде фронталдуу суроолор, жеке суроолор компьютердик текшерүү иштери ж.б. пайдаланылды. Ал эми жазуу жүзүндө текшерүү учурунда жазуу тесттик иштери, дилбаян-эсселерди жазуу ж.б. иштелип чыкты. Өзүн-өзү текшерүү иштеринде-монологдорду айтуу, жазган иштерин оозеки баяндап берүү, диспуттарга катышуу, конференцияда доклад менен чыгуу, викторинада жооп берүү ж.б. ишке ашырылды.

Педагогикалык экспериментте төрт окуу жайынан – БатМУдан – 63 студент, ОшМУдан 55 студент, ЖАМУдан – 52 студент, ОшПИден – 49 студент - бардыгы 219 студент камтылды. Кыргыз элинин элдик ырларын, элдик табышмактарды, элдик жаңылмачтарды, элдик макал-лакаптарды, элдик накыл кептерди, элдик жомокторду жана алардагы алдыңкы идеяларды окутуу-үйрөтүү аркылуу этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрдү калыптандыруу багытындагы биз тараптан иштелип чыккан окутуунун ыкмаларын, формаларын, методдорун камтыган көнүгүү, машыгуулар, практикалык иштер экспериментке коюлуп, сыноодон өткөрүлүп, сурамжылоолор, анкеталык жумуштар, тесттик тапшырмалар, суроо-жооптор, интервью методдору менен

ишке ашырылды.

Ал эми **үчүнчү бапта** студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун системасы, формалары катары: лабораториялык-практикалык иштерди өткөрүү; практикалык багытта аткарылуучу тапшырмалардын топтому; окуу викторинасын өткөрүү; окуу диспуттарды практикалоо; семинар, реферат, тезис, конспект; лекциялык, практикалык сабактардын иштелмелери ж.б.

Бул бапта элдик накыл кептер аркылуу студенттер ээ болуучу этнопедагогикалык компетенттүүлүктөр жана аларды калыптандыруу багытында иликтөө иштери аткарылды.

Практикалык сунуштар:

1. Жогорку окуу жайлардын педагогикалык факультеттериндеги балдар адабиятынын сааттарын көбөйтүү менен анын мазмунун этнопедагогикалык багытта байытуу;

2. Жогорку окуу жайлардын педагогикалык факультеттерине кыргыз балдар фольклору аркылуу студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу багытында атайын (адис) курстарды киргизүү;

3. Аталган курстун жумушчу окуу программасын, окуу-методикалык комплексин түзүү менен окуу куралдарын басып чыгаруу;

4. Кыргыз балдар фольклору аркылуу студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу багытында илимий изилдөөлөрдү мындан ары да тереңдетүү.

Изилдөөнүн негизги мазмуну төмөнкү макалаларда чагылдырылган:

1. **Нажимидинова, А.Э., Рысбаев, С.К.** Кыргыздын элдик тарбиясындагы педагогикалык салттар аркылуу студенттерди маданий-этикалык компетенттүүлүктөргө үйрөтүү идеялары [Текст] / А.Э.Нажимидинова, С.К.Рысбаев // КББА кабарлары. - 2014. - №3(31)-50-54-бб.

2. **Нажимидинова, А.Э.** Макал-лакаптар аркылуу мектеп окуучуларын адамгерчиликтүү жакшы сапаттарга тарбиялоонун ыкмалары [Текст] / Э.А.Нажимидинова // Известия вузов. -2014. -№3. -258-261-бб.

3. **Нажимидинова, А.Э.** Элдик тарбиянын инсанды ар тараптуу тарбиялоодогу мааниси [Текст] / А.Э.Нажимидинова // Известия вузов. -2014. -№ 7. -113-115-бб.

4. **Нажимидинова, А.Э.** Кыргыз балдар фольклорунун этнопедагогикалык мазмуну жана алардын азыркы шарттагы таалим-тарбиялык маани-маңызы [Текст] / А.Э.Нажимидинова // “Окуучуларды окутуу-тарбиялоодогу мугалимдердин ишмердиги – мамлекеттүүлүктү бекемдөөнүн зарыл шарты” аттуу XXV Республикалык педагогикалык окуулардын тандалган материалдары. –Б.: 2015, 8-9-декабрь. -109-112-бб.

5. **Нажимидинова, А.Э.** Элдик адабияттагы жомоктор аркылуу

этнопедагогикалык компетенттүүлүктү өнүктүрүүдөгү иштердин формалары [Текст] / А.Э.Нажимидинова // Наука и новые технологии. -2014. №5 -216-219-бб.

6. **Нажимидинова, А.Э.** Кыргыз накыл кептери - жаштардын этнопедагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүүчү каражаттардын бири [Текст] / А.Э.Нажимидинова // КББА кабарлары. -2015. -№ 2(34). -34-37-бб.

7. **Нажимидинова, А.Э.** Роль пословиц и поговорок в воспитании толерантности у подрастающего поколения [Текст] / А.Э.Нажимидинова // Территория науки. – Воронеж, 2015. - № 6. – 55-60-бб.

8. **Нажимидинова, А.Э.** Компетенттүү мамиле жана педагогикалык адистин этнопедагогикалык компетенттүүлүгүн өнүктүрүү жөнүндө [Текст] / А.Э.Нажимидинова // Известия вузов. -2016. -№ 11-2. -120-122-бб.

9. **Нажимидинова, А.Э.** Кыргыз балдар фольклору аркылуу студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун модели [Текст] / А.Э.Нажимидинова // Наука и новые технологии и инновации Кыргызстана - 2016. -№10. -291-295-бб.

10. **Нажимидинова, А.Э.** Сөз жөнүндө дастан китебиндеги акыл менен билимдин сырлары [Текст] / А.Э.Нажимидинова // Эл агартуу. -2016. - №9-10. - 56-57-бб.

11. **Нажимидинова, А.Э.** Кыргыз элинин адам тарбиялоодогу баалуу этнопедагогикасынын башаты – бешик ыры [Текст] / А.Э.Нажимидинова // И.Арабаев атындагы КМУнин жарчысы- №4. -2017. -111-113-бб.

12. **Нажимидинова, А.Э.** Бешик ыры салттык тарбиянын башаты катары [Текст] / А.Э.Нажимидинова // VIII Республикалык илимий-практикалык симпозиумдун жыйнагы. –Б., 2017 . -203-207-бб.

13. **Нажимидинова, А.Э.** Кыргыз балдар фольклорунун этнопедагогикалык мазмуну, андагы этнопедагогикалык билимдер жана алардын азыркы шарттагы маани-маңызы [Текст] / А.Э.Нажимидинова // IX Эл аралык илимий-практикалык симпозиумдун жыйнагы -Б., 2018. -33-36-бб.

14. **Нажимидинова, А.Э.** International Integration and Approximation of Peoples Through Learning of National Languages [Текст] / А. Е. Nazhimidinova, G. S. Musurmanova, R. M. Toksonaliev, A. M. Toksonaliev, B. A. Gayipova // Studies in Computational Intelligence. -2018. - Volume 826. - Part III- P. 787-797.

15. **Нажимидинова, А.Э.** Кыргыз балдар фольклорунун этнопедагогикалык маани-маңызынын изилдениши жана ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде окуп үйрөнүлүшүнүн абалы [Текст] / А.Э.Нажимидинова // КББА кабарлары. -2020. - №2(51).-175-179-бб.

16. **Нажимидинова, А.Э.** Мугалимдин этнопедагогикалык компетенттүүлүгүн калыптандырууда элдик ырлардын мааниси [Текст] / А.Э.Нажимидинова //ALATOO ACADEMIC STUDIES.-2021.-№1.-111-119-бб.

Нажимидинова Асылкан Эльчиевнанын “ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде балдар фольклору аркылуу студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун илимий-методикалык негиздери” аттуу темадагы 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз адабияты) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациянын
РЕЗЮМЕСИ

Түйүндүү сөздөр: балдар адабияты, улуттук балдар фольклору, этнопедагогика, этнопедагогикалык компетенция, этнопедагогикалык компетенттүүлүктөр, этнопедагогикалык каражаттар, этномаданият.

Изилдөөнүн объекти: ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде улуттук балдар фольклорун окуп-үйрөнүү процесси.

Изилдөөнүн предмети: ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде улуттук балдар фольклорун окуп-үйрөнүү аркылуу студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун илимий-методикалык проблемалары.

Изилдөөнүн максаты: ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде улуттук балдар фольклорун окуп-үйрөнүү аркылуу студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун илимий-методикалык негиздерин иштеп чыгуу.

Изилдөөнүн милдеттери: ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде улуттук балдар фольклорун окуп-үйрөнүүнүн учурдагы абалын, анын илимий-методикалык адабияттардагы берилишин изилдөө; балдар фольклору аркылуу студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун маанисин, этнопедагогикалык компетенттүүлүктүн дидактикалык мүнөздөмөсүн, студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун формаларын, методдорун жана каражаттарын аныктоо жана аларды практикага киргизүү.

Изилдөөнүн илимий жаңылыгы жана теориялык маанилүүлүгү: улуттук балдар фольклору аркылуу студенттердин этнопедагогикалык компетенттүүлүктөрүнүн мүнөздөмөсү такталды; алар аркылуу этнопедагогикалык компетенттүүлүктү калыптандыруунун мазмуну аныкталып, ал компетенттүүлүктөрдү калыптандыруунун формалары, методдору жана каражаттары такталып практикага киргизилди.

Изилдөөнүн практикалык мааниси: Изилдөөнүн жыйынтыктары ЖОЖдордун педагогикалык факультеттеринде улуттук балдар фольклорун окуп-үйрөнүүдө аны студенттердин этнопедагогикалык каражат катары изилдеп үйрөнүүсүнө туура багыт берүүдө, аны илимий-методикалык жактан туура уюштурууда, студенттерди даярдоодо колдонулат.

РЕЗЮМЕ

диссертации Нажимидиновой Асылкан Элчиевны на тему: “Научно-методические основы формирования этнопедагогической компетентности студентов посредством детского фольклора на педагогических факультетах вузов”, написанной на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальностям: 13.00.02 – теория и методика преподавания и воспитания.

Ключевые слова: детская литература, национальный детский фольклор, этнопедагогика, этнопедагогические компетенции, этнопедагогические компетентности, этнопедагогические средства, этнокультура.

Объект исследования: процесс изучения национального детского фольклора на педагогических факультетах высших учебных заведений.

Предмет исследования: научно-методические проблемы формирования этнопедагогической компетентности студентов посредством изучения национального детского фольклора на педагогических факультетах высших учебных заведений.

Цель исследования: разработка научно-методических основ формирования этнопедагогической компетентности студентов посредством изучения национального детского фольклора на педагогических факультетах высших учебных заведений.

Задачи исследования. Исследование современного состояния изучения национального детского фольклора на педагогических факультетах высших учебных заведений и отражение их в научно-методической литературе.

- определение посредством национального детского фольклора сущности формирования этнопедагогической компетентности студентов и дидактической характеристики этнопедагогической компетентности, определение форм, методов и средств формирования этнопедагогической компетентности студентов.

Научная новизна и теоретическая значимость исследования:

- уточнена характеристика этнопедагогических компетентностей студентов посредством национального детского фольклора;
- определено содержание формирования этнопедагогической компетентности;
- уточнены формы, методы и средства формирования этнопедагогической компетентности студентов посредством изучения национального детского фольклора и внедрены в практику;

Практическая значимость исследования: Результаты исследования могут быть использованы при изучении национального детского фольклора на педагогических факультетах высших учебных заведений и для предоставления студентам правильного направления по изучению их как этнопедагогических средств, при правильной организации их с научно-методической точки зрения; при подготовке студентов.

SUMMARY

of the thesis research by Nazhimidinova Asylkan Elchievna on the topic: “Scientific and methodological foundations for the formation of ethnopedagogical competence of students of pedagogical divisions of higher educational institutions through childhood folklore” prepared for a candidate degree in pedagogical sciences on specialty 13.00.02: “Theory and methodology of teaching and upbringing”.

Key words: childhood reading, national childhood folklore, ethnopedagogy, ethnopedagogical expertise, ethnopedagogical competence, ethnopedagogical means, ethnoculture, didactics, teacher, student.

Object of research: the processes of studying national childhood folklore in the pedagogical divisions of higher educational institutions.

Subject of research: scientific and pedagogical issues of the formation of ethnopedagogical competence of students through the study of national childhood folklore in the pedagogical divisions of higher educational institutions.

The goal of research: to develop a scientific and methodological foundation for the formation of ethnopedagogical competence of students through the study of national childhood folklore in the pedagogical divisions of higher educational institutions.

The objectives of the research:

– to make a research into the current status of national childhood folklore study in the pedagogical divisions of higher educational institutions and its reflection in scientific and methodological literature;

– to determine the essence of the student’s ethnopedagogical competence formation and the didactic characteristics of ethnopedagogical competence through the national childhood folklore;

Scientific novelty and theoretical importance of the research:

– the scientific definition of the essence of the student’s ethnopedagogical competence formation through Kyrgyz national childhood folklore as well as of the didactic characteristics of ethnopedagogical competence;

– the clarification and characterization of the content of the ethnopedagogical competence formation according to the genres of Kyrgyz childhood folklore;

– the determination of the form, methods and means of the student’s ethnopedagogical competence formation through the national childhood folklore and their introduction into practice.

The practical significance of the research: The results of the research will be applied:

– for the study of national childhood folklore in the pedagogical divisions of higher educational institutions and for informing students on studying them as ethnopedagogical means to be properly organized from a scientific and methodological point of view;

– within special training of preservice school teachers to provide them with the appropriate skills in the correct and high-quality ethnopedagogical teaching and education;

– in the pedagogical divisions of higher educational institutions within the study of Kyrgyz national literature by providing an emphasis on their ethnopedagogical significance for a correct understanding of its ethnopedagogical function, and in the preparation of special study guides.

Басууга кол коюлду 28.05.2021

Форматы 60×84/16. Офсет кагазы

Көлөмү 1,75 п.л., Нускасы 200 экз.

КББАнын «Окуу китеби» басма борборунда басылды

Бишкек ш., Эркиндик гүлбагы, 25

Тел.: 0(312) 62 23 68